

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Dato: 22.06.2020
Vår ref.: 20-239/DHJ
Deres ref.: 19/2702

Kopi: Finanstilsynet

Forholdet mellom generelle bufferkrav og pilar 2-prosessen

De økonomiske virkningene av koronapandemien aktualiserer diskusjonen om innretningen av pilar 2-tillegg og ikke minst arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-krav. Norske myndighetsorganer må opptre koordinert og unngå at regulatoriske krav samlet sett virker konjunkturfosterkende. Koronakrisen fremhever således viktigheten av forholdet mellom generelle bufferkrav og pilar 2-prosessen, jf. Finansdepartementets [oppdragsbrev](#) til Finanstilsynet 11.12.19 samt Finanstilsynets [svar](#) 02.03.20. Finans Norge avgir her synspunkter på gjeldende pilar 2-praksis og arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-krav. Departementet gjøres for øvrig oppmerksom på at i Finans Norges besluttede organ for dette brevet, Bransjestyre bank og kapitalmarked, valgte to styremedlemmer, fra henholdsvis Nordea og Danske Bank, å ikke stille seg bak brevet.

1. Hovedsynspunkter

- Høye norske pilar 1-kapitalkrav tar høyde for kraftige lavkonjunkturer. Kravet til motsyklisk buffer ble redusert 13. mars i år, med begrunnelse om å motvirke at en strammere utlånspraksis forsterker koronapandemiens effekter. Dersom tiltaket skal kunne oppnå formålet, må det være forutsigbarhet om det samlede kapitalkravet, og reduksjonen i pilar 1-buffere bør ikke bli søkt kompensert gjennom skjerpede pilar 2-krav. Finans Norge forventer at departementet sikrer slik forutsigbarhet og bidrar til at pilar 2-tilleggene ikke virker medsyklisk gjennom koronakrisen. Pilar 2-praksisen bør heller ikke gi bankene et insentiv til å avstå fra bruk av lånegarantiordningen som er etablert for å motvirke krisen. Lån avgitt under garantiordningen bør derfor ikke bli inkludert i beregningsgrunnlaget for utmåling av pilar 2-tillegg for konsentrasjonsrisiko, avvikende høy utlånsvekst og avvikende porteføljekvalitet.

- Etter vår vurdering tilbakeviser tilsynet de viktigste konklusjonene og premissene i departementets oppdragsbrev. Blant annet synes det ikke som om tilsynet aksepterer departementets premiss om at mer risiko vil bli dekket under pilar 1. Generelt synes det heller ikke som at tilsynet tar tilstrekkelig hensyn til risiko som allerede er dekket under pilar 1 når pilar 2-krav skal fastsettes. Det bør være et sentralt prinsipp at pilar 2-tillegg kun skal dekke risiko som ikke er dekket av pilar 1-krav.
- Den manglende koordineringen mellom norske myndighetsorganer gir en problematisk uforutsigbarhet for bankene, og den illustrerer med all tydelighet behovet for at én politisk myndighet må ha et overordnet og endelig ansvar. Bankene må kunne forvente at departementet og tilsynet opptrer koordinert og konsistent i utøvelsen av regelverket og har en felles forståelse av kapitalkravsinnretningen. Ansvar for å beslutte arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-krav må tilligge departementet.
- Dersom tilsynet ikke gjennomfører pilar 2-tilpasninger, og departementet avstår fra å gi nærmere føringer om dette, taler det for en revurdering av varslet nivå på kravet til systemrisikobufferen. En gjennomføring av systemrisikobufferøkningen, kombinert med uendret pilar 2-praksis, vil innebære en materiell skjerpelse for et meget høyt antall banker. Det står i motstrid til departementets konklusjon om at omlagt innretning ikke skulle medføre en økning i bankenes samlede kapitalkrav.
- Pilar 2-kravene er for mindre banker i hovedsak satt høyere enn for større banker. Etter vårt syn bør sammenhengen mellom faktisk risiko og standardmetodebankenes samlede kapitalkrav styrkes. Dette kan oppnås gjennom tilpasninger i deres foretaksspesifikke pilar 2-krav, og særlig bør tilsynet utvikle en risikobasert metode for dette formålet. Forsterket risikosensitivitet i standardmetodebankenes totalkapitalkrav vil trolig generelt innebære reduksjoner i deres pilar 2-krav. Det vil også bidra til likere konkurransevilkår og en sterkere vektlegging av prinsippet om forholdsmessighet.
- Insentivet under pilar 2 for bankene til å gjennomføre risikoreducerende tiltak bør styrkes. Bankene bør gis fullt innsyn i pilar 2-kravenes begrunnelser, slik at risikoreduksjon muliggjøres, og dessuten bør banker som kan dokumentere en signifikant risikoreduksjon gis anledning til å få en fornyet pilar 2-vurdering, tidligere enn hva ordinær SREP-prosess skulle tilsi.
- Selv om pilar 2-rammeverket ble styrket i 2016, er det etter vårt syn fortsatt rom for forbedringer. Blant annet bør den enkelte bank gis fullt innsyn i skjønnsmessige begrunnelser samt data og metodeanvendelse som angår banken. Det vil legge til rette for redusert risikotaking. Samtidig bør tilsynets skjønnsutøvelse begrenses ved at det videreutvikler sine referansemodeller slik at for eksempel konsentrasjonsrisiko mot petroleumsnæringen blir dekket av referansemodellen for konsentrasjonsrisiko for kreditt. For operasjonell risiko bør det også være mulig å utvikle objektive referanser som grunnlag for utmåling av pilar 2-tillegg. Det vil sikre likebehandling og gi økt transparens. Dessuten bør pilar 2-tillegg bli publisert av tilsynet dekomponert etter risikotype, jf. gjeldende svensk praksis.

2. Kapitalkravsinnretningen i lys av koronakrisen

Koronapandemiens økonomiske virkninger vil kunne påvirke vurderingene av makro- og systemrisiko og hva som utgjør et riktig samlet, langsiktig kapitalkravnivå. På kort sikt må slik risiko ventes å ha tatt seg opp. På lengre sikt, når pandemiens effekter er utspilt og økonomiens kapasitetsutnyttelse bringes tilbake mot et (mulig endret) normalnivå, kan tidligere risiko, i det minste delvis, være realisert. Blant annet kan i utgangspunktet høye eiendomspriser ha blitt trukket ned mens gjeldsbelastningsstørrelser stabiliseres eller avtar. Det er således ikke åpenbart hvordan makro- og systemrisiko påvirkes på lang sikt.

I dette brevet angis som nevnt synspunkter på arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-krav, norske myndigheters vurderinger av dette og systemet for fastsettelse av pilar 2-tillegg. I hovedsak tar våre synspunkter utgangspunkt i en normalsituasjon og de vurderingene som Finansdepartementet og Finanstilsynet avga før koronakrisen inntraff. Finans Norge ser ikke bort fra at krisen vil kunne endre norske myndigheters vurderinger av makro- og systemrisiko i en ny normalsituasjon. Imidlertid legger vi til grunn at dette i så fall bare vil påvirke overveielser av pilar 1-innretningen og at departementet holder fast ved at makro- og systemrisiko ikke skal bli dekket av pilar 2-krav. Vurderingen vår baseres på departementets tidligere konklusjoner og kommende norsk innlemmelse av endringer i EUs kapitalkravsdirektiv (CRD5) som blant annet fastslår at pilar 2-tillegg ikke skal anvendes mot slik risiko.¹

Finans Norge vil imidlertid her også fremme enkelte merknader til pilar 2-praksisen i lys av koronakrisen. I etterkant av oljeprisfallet i 2014 erfarte noen av Finans Norges bankmedlemmer, som ble klart påvirket av oljeprisfallets direkte og indirekte virkninger, at deres pilar 2-krav ble skjerpet. Skjerpelsene fulgte ikke av tilsynets referansemønstre som er til støtte for fastsettelsen av pilar 2-krav, men var basert på skjønnsutøvelse og knyttet til oljeprisfallet. Etter dialog med tilhørende kontradiksjon ble tilsynets begrunnelse for innstramningen noe justert, men resultatet for de mest berørte bankene var like fullt en medsyklisk pilar 2-praksis, med tilstramning av krav når tilbakeslaget inntraff.

Finans Norge vil her bemerke at de mest berørte bankene den gang var større banker, som benytter IRB-metoden, og at i kalibreringen av IRB-parametere tas det høyde for markerte tilbakeslag. Blant annet stilles det krav om at erfaringene fra bankkrisen tidlig på 1990-tallet reflekteres i modellene. Samtidig tar også betydelige pilar 1-bufferkrav høyde for makro- og systemrisiko. Risikoen for markerte tilbakeslag i norsk økonomi er med andre ord svært godt dekket av ulike elementer i pilar 1-reglene.

---

¹ Jf. Finansdepartementets brev av 15.01.2016 til Finanstilsynet: [Pilar II i kapitalkravsregelverket](#) og eksempelvis følgende presisering i endret kapitalkravsdirektiv: «The institution-specific nature of additional own funds requirements should prevent their use as a tool to address macroprudential or systemic risks».

Videre vil vi påpeke at tilsynet var uenig i beslutningen 13.03.20 om reduksjonen i kravet til motsyklisk kapitalbuffer. Reduksjonens begrunnelse var å motvirke at en strammere utlånspraksis forsterker koronapandemiens effekter, mens tilsynet mente det forelå en risiko for at et redusert bufferkrav blant annet ville bidra til svakere soliditet enn ellers. Finans Norge vil understreke at dersom endringen i motsyklisk buffer skal kunne oppnå formålet, må det være forutsigbarhet om det samlede kapitalkravet. Et lavere pilar 1-krav bør således ikke bli motsvart av skjerpede pilar 2-krav.²

Av tilsynets pilar 2-referansemodeller følger det et beregnet kapitalbehov dersom en banks utlånsvekst overstiger 8 prosent (i gjennomsnitt over to år). En banks anvendelse av den midlertidige lånegarantiordningen, som er etablert for å motvirke koronakrisen og hvor staten bærer 90 prosent av kredittrisikoen, innebærer isolert sett økte utlån. Bruk av ordningen kan med andre ord medføre at en bank overstiger terskelverdien (på 8 pst.) eller den kan forsterke differansen til denne verdien dersom banken i utgangspunktet lå over. Lån under garantiordningen kan således implisere pilar 2-tillegg. Etter Finans Norges vurdering bør pilar 2-praksisen ikke etablere et insentiv til å avstå fra bruk av en garantiordning som skal dempe effekter av det økonomiske tilbakeslaget. Lån under garantiordningen bør derfor ikke inkluderes i en beregning av pilar 2-tillegg for avvikende høy utlånsvekst.

Tilsvarende, og med samme begrunnelse, bør lån avgitt under garantiordningen heller ikke inngå i beregningen av pilar 2-tillegg for konsentrasjonsrisiko, jf. metodene for beregning av konsentrasjon mot henholdsvis enkeltkunder og mot enkelt næringer, eller i vurderinger av pilar 2-tillegg for avvikende kvalitet i en banks bedriftsmarkedsporfølje.

Finans Norge mener

Høye norske pilar 1-kapitalkrav tar høyde for kraftige lavkonjunkturer. Begrunnelsen for å redusere motsyklisk buffer var å motvirke at en strammere utlånspraksis forsterker effektene av koronakrisen. For at tiltaket skal kunne oppnå formålet må det være forutsigbarhet om det samlede kapitalkravet, og reduksjonen i pilar 1-kravet kan ikke bli søkt kompensert gjennom økte pilar 2-krav. En skjerpelse av pilar 2-kravene gjennom krisen, i kombinasjon med en markert økning i tapsavsetninger (jf. IFRS 9), vil kunne gi en vesentlig innstramning i bankenes utlånspraksis. Departementet bør sikre regulatorisk forutsigbarhet og bidra til at pilar 2-tilleggene ikke virker medsyklisk gjennom krisen. Tilsynspraksisen for pilar 2-krav bør heller ikke gi bankene et insentiv til å avstå fra bruk av lånegarantiordningen som er etablert

---

² Finanstilsynet [opplyste 15.06.20](#) at det i utgangspunktet ikke vil bli fattet nye pilar 2-vedtak i andre halvår 2020, men presiserte samtidig at dette kan bli aktuelt dersom «det avdekkes særskilte forhold av vesentlig karakter i enkeltforetak som etter Finanstilsynets vurdering tilsier et økt kapitalbehov». Det ble her dessuten informert om at endringene i gjennomføringen av SREP for 2020 kan medføre at SREP for foretak som skulle hatt vurdering i 2021 og 2022 vil bli forskjøvet. Gjeldende vedtak om pilar 2-krav for det enkelte foretak videreføres inntil nytt vedtak er fattet. Finans Norge vil bemerke at pilar 2-krav som ikke blir jevnlig oppdatert innebærer svakere insentiver til redusert risikotaking, jf. nærmere vurderinger i avsnitt 4.

for å motvirke tilbakeslaget. Lån avgitt under garantiordningen bør således ikke inngå i beregningsgrunnlaget for utmåling av pilar 2-tillegg for konsentrasjonsrisiko, avvikende høy utlånsvekst og avvikende porteføljekvalitet.

3. Endringer i systemrisikobufferen og konsekvenser for pilar 2

Med innlemmelsen av EUs kapitalkravsregelverk (CRR/CRD IV) i EØS-avtalen varslet Finansdepartementet i fjor regulatoriske tilpasninger for å (i) opprettholde norske bankers reelle kapitalkrav og (ii) sikre en innretning som i større grad omfatter alle bankene med virksomhet i Norge. I desember 2019 fastslo departementet at det anser et økt systemrisikobufferkrav som det mest hensiktsmessige tiltaket for å oppnå de to formålene. Det ble varslet at systemrisikobufferkravet skal økes fra 3 til 4½ prosent fra 31.12.20, og for banker som ikke benytter avansert IRB-metode skal økningen inntre fra 31.12.22.

Gjennomføringen av CRR og CRD IV i norsk rett innebar blant annet en avvikling av Basel I-gulvet og innføring av SMB-rabatten. Opphøret av gulvbestemmelsen ga gjennomgående kapitalkravslettelse for IRB-bankene, men i varierende grad. Innføringen av SMB-rabatten omfatter både standardmetode- og IRB-banker, men graden av kapitalkravslettelse varierer med den enkelte banks eksponeringer som kvalifiserer for rabatten. I hovedsak er resultatet av EØS-tilpasningen at standardmetodebankene har fått de minste lettelsene.³ Standardmetodebanker uten foretakslån, eller en meget begrenset bedriftsmarkedsandel, får i praksis ingen lettelse. Likevel har departementet varslet en økning i systemrisikobufferen på 1½ prosentpoeng for samtlige norske banker samtidig som altså lettelsene som denne skjerpelsen skal kompensere for varierer vesentlig mellom bankene.

Departementet tydeliggjorde i fjor at skulle det reelle kapitalkravet for norske banker sett under ett holdes uendret, burde systemrisikobufferen økes med om lag ett prosentpoeng. Økningen i kravet med 1½ prosentpoeng avspeilet en vektlegging av å opprettholde reelle krav for de større IRB-bankene. Med andre ord følger det at en økning i bufferkravet på 1½ prosentpoeng vil innebære en reell skjerpelse av pilar 1-kapitalkravet for et meget høyt antall banker. Samtidig klargjorde departementet at økningen i systemrisikobufferen ikke avspeilet økt risiko, men kun en omlagt virkemiddelbruk, hvor mer risiko enn før ville bli dekket under pilar 1. Departementet konkluderte med at dette tilsa en gjennomgang av arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-krav, og ba Finanstilsynet om å vurdere sammenhengen mellom generelle bufferkrav og pilar 2-prosessen.

I Finanstilsynets tilsvarende 02.03.20 tilbakevises departementets premisser og konklusjon:

---

³ I rapporten «Likviditet og soliditet» for fjerde kvartal 2019 opplyser Finanstilsynet at forskriftsendringene som følge av innlemmelsen av CRR/CRD IV i EØS-avtalen medførte isolert sett en økning i ren kjernekapitaldekning på omtrent 0,7 prosentpoeng for både mindre og mellomstore banker, mens de for store banker medførte en økning på 2,0 prosentpoeng.

«Finanstilsynet kan på denne bakgrunn ikke se at den varslede økningen i systemrisikobufferen innebærer endringer i arbeidsdelingen mellom de ulike kravene i pilar 1 og pilar 2 (inkludert kapitalkravsmarginen) eller i arbeidsdelingen mellom Finansdepartementet og Finanstilsynet ved fastsettelsen av kravene.»

Tilsynet fremhever at systemrisikobufferskjerpelsen begrunnes med bortfallet av Basel I-gulvet og innføringen av SMB-rabatten, som begge er regulatoriske elementer under pilar 1, og synes derfor ikke å akseptere premisset om at mer risiko vil bli dekket av pilar 1-krav. Finans Norge legger på den annen side til grunn at departementet er kjent med hvilke regulatoriske elementer er (eller var) del av pilar 1-regelverket og at premisset om mer risiko dekket under pilar 1 bygger på virkningene av en endret kapitalkravsinnetning.

Gitt tilsynets kunnskap om (i) effektene av pilar 1-endringene på tvers av norske banker, (ii) presiseringen av risikotypene som dekkes av systemrisikobufferen og (iii) departementets premisser i oppdragsbrevet, så er det Finans Norges vurdering at tilsynet burde ha fremlagt en nærmere analyse og overveielse av hvordan pilar 1-endringene slår ut for ulike banker og hvilken konsekvens dette bør få for pilar 2-krav. Etter vårt syn er det klart at ny innretning vil innebære at vesentlig mer risiko enn før vil bli dekket under pilar 1 for et betydelig antall banker. Tilsynet avviser i praksis dette gjennom formuleringen om at man i fastsettelsen av pilar 2-krav må «ta utgangspunkt i at bufferkravene er riktig kalibrert for å dekke den generelle systemrisikoen».

Når tilsynet klargjør at det i vurderingen av pilar 2-krav vil legge til grunn at pilar 1-bufferkrav er riktig kalibrert ut fra systemrisiko, forstår Finans Norge dette som at pilar 2-tillegg vil bli fastsatt helt uavhengig av pilar 1-bufferkrav. Det til tross for at delvis likelydende risiko er dekket av systemrisikobufferen og pilar 2-krav. Eksempelvis inngår konsentrasjonsrisiko som begrunnelse for pilar 2-kravet til et høyt antall banker, mens likeartede og konsentrerte eksponeringer mot eiendomsrelaterte næringer utgjør en begrunnelse for systemrisikobufferen. Vi vil her også vise til EBAs SREP-retningslinjer hvor følgende angis:

«In determining additional own funds requirements (or other capital measures), competent authorities should reconcile the additional own funds requirements with any existing capital buffer requirements and/or macroprudential requirements addressing the same risks or elements of those risks. Competent authorities should not set additional own funds requirements or other capital measures (including P2G) where the same risk is already covered by specific capital buffer requirements and/or additional macroprudential requirements.»

Etter Finans Norges syn burde tilsynet ha fulgt opp departementets oppdrag og nærmere vurdert tilpasninger i pilar 2-prosessen. Den manglende koordineringen i innretningen av kapitalkrav gir en betydelig uforutsigbarhet for bankene, og illustrerer med all tydelighet behovet for at én politisk myndighet må ha et overordnet og endelig ansvar. Bankene må

kunne forvente at departementet og tilsynet opptrer koordinert og konsistent i utøvelsen av regelverket og har en felles forståelse av kapitalkravsinretningen.

Finans Norge mener

Dersom tilsynet ikke har til hensikt å gjennomføre tilpasninger i pilar 2-kravene, og departementet velger å ikke gi nærmere føringer om pilar 2-prosessen, taler det for en revurdering av varslet nivå på systemrisikobufferen. En gjennomføring av skjerpelsen av dette bufferkravet, kombinert med uendret pilar 2-praksis, vil innebære en materiell skjerpelse for et meget høyt antall banker. Det står i motstrid til departementets konklusjon om at omlagt innretning ikke skulle medføre en økning i bankenes samlede kapitalkrav.

4. Vektlegging av forholdsmessighet og kapitalkravstilpasninger

Når EUs kapitalkravsforordning trådte i kraft i Norge ved utgangen av fjoråret medførte det isolert sett en økning i ren kjernekapitaldekning på om lag 0,7 prosentpoeng for både mindre og mellomstore banker, mens det for større IRB-banker i gjennomsnitt ga en økning på 2 prosentpoeng. En økning i systemrisikobufferkravet på 1½ prosentenhet vil følgelig virke klart skjerpene for de mindre og mellomstore bankene som anvender standardmetoden. Den ene banken som benytter grunnleggende IRB-metode vil også få en skjerpelse.

Med andre ord vil pilar 1-kravet for særlig de mindre og mellomstore bankene dekke atskillig mer risiko enn før når systemrisikobufferen øker, hvilket klart taler for pilar 2-tilpasninger. Etter vår vurdering bør det også, uavhengig av EØS-tilpasningens effekter, bli lagt sterkere vekt på sammenhengen mellom mindre og mellomstore bankers faktiske risiko og deres totalkapitalkrav.

Utmåling av en representativ eiendelssammensetning etter gjeldende standardmetode gir normalt et høyere beregningsgrunnlag enn om de samme eiendelene ble IRB-målt. Dette er noe som kan og bør tillegges selvstendig vekt i vurderingen av risiko og kapitalbehov (SREP). Finans Norge vil påpeke at pilar 2-kravene for de mindre bankene i SREP-gruppene 3 og 4 er generelt satt høyere enn for større banker i SREP-gruppene 1 og 2, jf. figurer vist i vedlegg 1. Det er trolig flere årsaker til en slik variasjon på tvers av SREP-gruppene, men standardmetodens virkninger bør like fullt hensyntas i utmålingen av pilar 2-krav.

Etter Finans Norges vurdering bør tilsynet her se hen til den britiske tilsynsmyndighetens tilnærming.⁴ Dette er et eksempel på en systematisk fremgangsmåte hvor en i beregningen av pilar 2-krav for standardmetodebanker blant annet tar utgangspunkt i en sammenlikning med (konservative) IRB-referanseverdier for ulike engasjementskategorier. Dersom slike IRB-referanseverdier innebærer at standardmetoden gir et høyere kapitalkrav for en gitt portefølje, kan dette motregnes mot kapitalbehovet som oppstår der standardmetoden gir

---

⁴ Jf. Bank of England Statement of Policy «[The PRA's methodologies for setting Pillar 2 capital, April 2018](#)».

et lavere kapitalkrav enn IRB-metoden. Dette åpner for å forsterke risikosensitiviteten i det totale kapitalkravet for standardmetodebankene, og vil trolig også resultere i likere konkurransevilkår og sterkere vektlegging av prinsippet om forholdsmessighet.

Finans Norge vil samtidig fremheve at pilar 2-kravet får direkte betydning for størrelsen på minstekravet til summen av ansvarlig kapital og konvertibel gjeld (MREL). Tilsynet har tidligere anført at det er grunnlag for at et flertall av norske banker vil bli pålagt et MREL-krav utover tapsabsorberingsbeløpet.⁵ Etter vår forståelse vil dette innebære at et høyt antall mindre og mellomstore banker vil måtte påregne å bli underlagt et slikt krav. Mens MREL-kravet vil bli trukket opp av en høyere systemrisikobuffer, vil et lavere pilar 2-tillegg trekke det ned. Sterkere vektlegging av prinsippet om forholdsmessighet under pilar 2 vil således også bidra til forsterket proporsjonalitet i innretningen av MREL-krav.

Videre vil Finans Norge understreke viktigheten av å sikre en sterk sammenheng mellom kapitalkrav og faktisk risikotaking. For å styrke bankenes insentiv til å gjennomføre risiko-reducerende tiltak, bør de som kan dokumentere en vesentlig risikoreduksjon, gis anledning til å få en ny vurdering, og et fornyet pilar 2-krav, tidligere enn hva ordinær prosess skulle tilsi.

Finans Norge mener

For å styrke risikosensitiviteten i det samlede kapitalkravet for standardmetodebankene, bør tilsynet utvikle en metode som eksplisitt hensyntar standardmetoden vs. IRB-metoden i utmålingen av deres pilar 2-krav. Dessuten bør banker som kan dokumentere en signifikant risikoreduksjon gis anledning til å få en fornyet pilar 2-vurdering tidligere enn hva normal SREP-frekvens innebærer.

5. Fastsettelse av kapitalkravsmarginen (P2G)

Finanstilsynet viser i brevet av 02.03.20 til EBAs SREP-retningslinjer, der det presiseres at tilsynsmyndighetene skal fastsette en kapitalkravsmargin (Pillar 2 Guidance, P2G), og at stresstester skal være førende for tilsynsmyndighetenes fastsettelse av P2G. Videre angir tilsynet at i denne vurderingen skal myndighetene i tillegg til myndighetsstresstestene også vurdere og eventuelt ta hensyn til relevante kapitaldekningsbuffer, resultater fra foretakets ICAAP-stresstest og resultater av relevante ledelseshandlinger.

Etter Finans Norges vurdering er det ikke slik at tilsynsmyndigheten «eventuelt» skal ta hensyn til relevante pilar 1-kapitalbuffer i utmålingen av kapitalkravsmarginen (P2G). Etter vår forståelse skal P2G motregnes mot bevaringsbufferen, og eventuelt også motsyklisk buffer dersom sistnevnte dekker risiko som inngår stress-scenariet, og det skal i tillegg tas hensyn til relevante ledelseshandlinger, jf. figur 1 nedenfor fremvist av EBA. Motregningen

---

⁵ Jf. [høringsnotat](#) om forskrifter til endringer i finansforetaksloven og til lov om Bankenes sikringsfond 29.06.18.

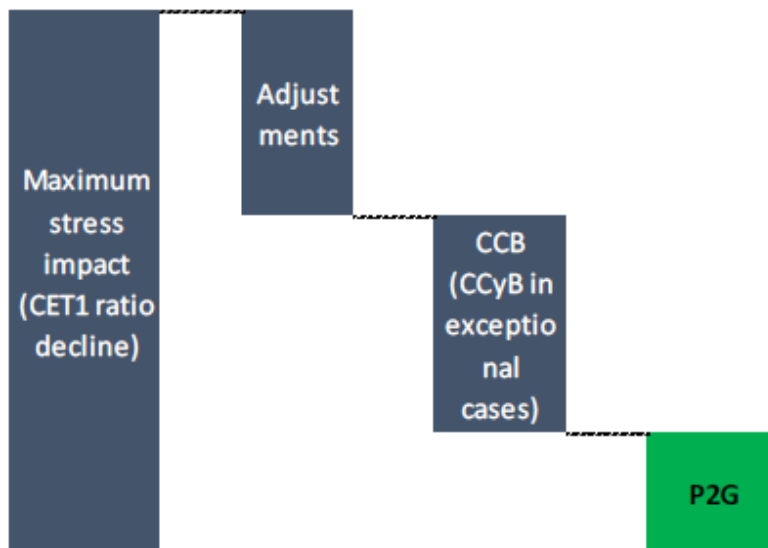

følger direkte av EBAs SREP-retningslinjer, og Finanstilsynet har meddelt EBA at det vil følge disse retningslinjene. Med notifisering til EBA om norsk etterlevelse, anser Finans Norge at retningslinjene burde vært bindende for norsk tilsynspraksis.

Som EBA fremhever:

«Competent authorities should offset P2G against the capital conservation buffer (CCB), as P2G and the CCB overlap in nature. Furthermore, while no overlap is in principle expected between P2G and the countercyclical capital buffer (CCyB), competent authorities should, in exceptional cases, offset P2G on a case-by-case basis against the CCyB based on the consideration of underlying risks covered by the buffer and factored into the design of the scenarios used for the stress tests, after liaising with the macroprudential authority.»⁶

Figur 1 Fastsettelse av P2G

Kilde: EBAs reviderte SREP-retningslinjer («P2G Calculations»)

Det er for tiden flere banker i SREP-gruppe 1 og 2 som er pålagt en tallfestet (og publisert) P2G. Selv om tilsynet anfører at den beregnede P2G for disse bankene er «basert på en individuell vurdering», synes det å være en påfallende mangel på foretaksspesifikk variasjon. Etter hva Finans Norge erfarer, er det ingen slik variasjon overhodet, ettersom det synes som at samtlige av disse bankene må oppfylle en P2G på 1 prosent av beregningsgrunnlaget, jf. figur 2 nedenfor.

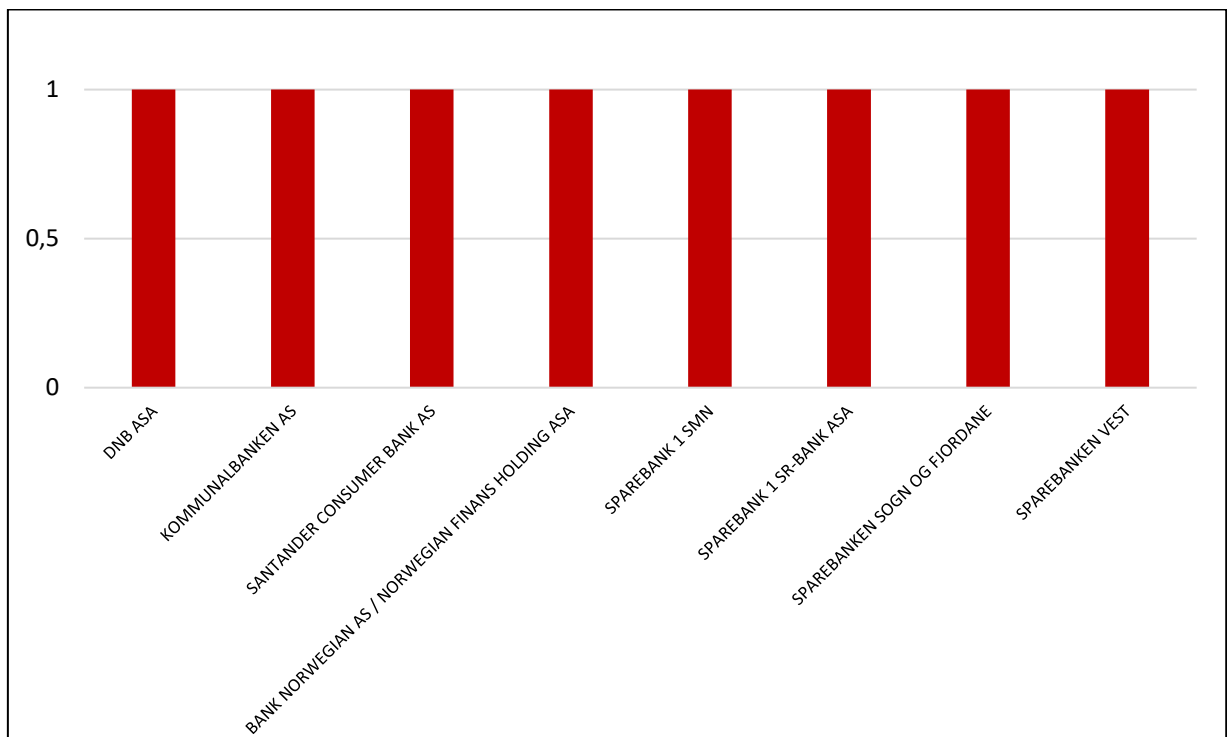
Våren 2019 fremmet Finanstilsynet et syn om at alle banker i utgangspunktet bør ha en P2G på én prosent (av beregningsgrunnlaget) i et utkast til et vedlegg til tilsynets SREP-rundskriv

⁶ Jf. side 65 punkt 396 i EBAs [reviderte SREP-retningslinjer](#).

(12/2016). Formuleringen ble fjernet i endelig publisert vedlegg, men det synes altså å være en klar sammenheng mellom tilsynets vurdering i opprinnelig utkast og faktisk P2G-praksis.⁷

Dersom en tar utgangspunkt i EBAs SREP-retningslinjer og legger til grunn at denne «individuelle» kapitalkravsmarginen er motregnet mot bevaringsbufferen, vil dette implisere at samtlige av bankene i stresstestene har hatt eksakt like store tap, i betydningen 3½ prosent av den rene kjernekapitaldekningen, det vi si summen av bevaringsbufferen på 2½ prosentpoeng og den utmålte P2G på ett prosentpoeng. Finans Norge kan vanskelig se at slike resultater avspeiler reelle foretaksspesifikke beregninger. Vi vil samtidig bemerke at tilsynets stresstestresultater med hensyn til redusert ren kjernekapitaldekning fremviser vesentlige forskjeller mellom bankene.⁸

Figur 2 Individuelt fastsatt P2G etter norsk tilsynspraksis

Kilde: Finanstilsynet

⁷ Med hensyn til fremviste krav i figur 2 har et flertall av disse bankene blitt pålagt en P2G på ett prosentpoeng i etterkant av tilsynets konsultasjon mot Finans Norge våren 2019, hvor krav ble publisert for DNB [24.10.19](#), Kommunalbanken [10.02.20](#), Santander Consumer Bank [18.12.19](#), Bank Norwegian [30.01.20](#) og Sparebanken Sogn og Fjordane [07.02.20](#). Tre av bankene ble pålagt kravet før konsultasjonen: SpareBank 1 SMN [27.12.18](#), SpareBank 1 SR-Bank [27.12.18](#) og Sparebanken Vest [18.01.19](#).

⁸ Jf. eksempelvis Finansielt utsyn [juni 2019](#) og [juni 2020](#).

Finans Norge vil her også vise til vedtatte endringer i kapitalkravsdirektivet (CRD5), hvor følgende presiseres: «Competent authorities' guidance on additional own funds (...) shall be institution-specific». Samtidig vil vi bemerke at Det svenske finanstilsynet hvert kvartal for de 11 største foretakene publiserer kapitalkravsinnretning og -dekning. Tall per fjerde kvartal i fjor viser at kun en andel av de største svenske foretakene pålegges en P2G, og for de som er pålagt et slikt krav varierte dette fra 0,01 til 1,42 prosent av beregningsgrunnlaget, noe som tydelig illustrerer en individuell tilnærming.⁹

Finans Norge etterlyser også vesentlig større transparens rundt tilsynets stresstester som benyttes for å vurdere størrelsen på kapitalkravsmarginen. Etter vår forståelse har åpenheten endog blitt svekket ved at bankene ikke lenger gis innsyn i tilsynets analyse av kredittkvaliteten i deres foretaksporteføljer (Sebra-analysen). I den grad tilsynet anser at den nærmere informasjonen om stresstesting ikke skal være offentlig kjent i forkant av en gjennomføring av slike tester, bør dette likevel kunne bli offentliggjort i etterkant, herunder testresultater for den enkelte bank.

Det sentrale for Finans Norge er at det etableres transparens over tid vedrørende stress-testingen, slik at den enkelte bank får fullt innsyn i de modeller og beregninger som benyttes for å fastsette P2G. Blant annet bør tilsynet dokumentere stresstestmodellen som anvendes, og resultater av backtester av tidligere tilbakeslag, jf. effektene av oljeprisfallet i 2014, bør også bli publisert. Dessuten bør bruken og vektleggingen av bankenes egne stresstester i pilar 2-vurderingene bli tydeliggjort.

Etter vår vurdering er det dessuten fortsatt uklarerhet om hvilke hjemler som skal komme til anvendelse ved manglende oppfyllelse av P2G. Tilsynet har anført at dersom et foretak ikke tar hensyn til tilsynets forventninger om en tilstrekkelig kapitalkravsmargin over det samlede kravet, vil tilsynet utvide dialogen med styret, trappe opp den tilsynsmessige aktiviteten og vurdere å øke det fastsatte pilar 2-kravet.¹⁰ I rundskriv 12/2016 redegjøres det for tilsynets hjemler i finansforetaksloven ved et foretaks manglende etterlevelse av pilar 2-kravet.

Vesentlig usikkerhet om både den rettslige statusen ved manglende oppfyllelse av P2G og tilsynets reaksjonsmønster vil kunne innebære at bankene tilpasser seg med en egenvurdert margin på toppen av P2G. I så fall etableres tre lag med buffere, det vil si under pilar 1, under pilar 2 (P2G) og en egenvurdert buffer på toppen. Etter Finans Norges syn vil dette utgjøre en tilpasning som ikke samsvarer med formålet med en P2G, og vi etterlyser en mer

---

⁹ Det er da sett bort fra Kommuninvest med en pålagt P2G på hele 8,1 prosent, men dette må ses i lys av eiendelssammensetningen. Kommuninvest finansierer svenske lokalmyndigheter og er også, målt i prosent, pålagt et meget høyt pilar 2-krav. Per første kvartal i år var det kun Kommuneinvest og Skandiabanken som var pålagt en P2G, på henholdsvis 9,7 og 1,4 prosent.

¹⁰ Jf. vedlegg 5 til Finanstilsynets rundskriv 12/2016.

dyptgående redegjørelse og avklaring av det relevante hjemmelsgrunnlaget og ventet tilsynspraksis ved manglende oppfyllelse av P2G.

Finans Norge mener

En P2G på ett prosentpoeng for samtlige banker som får dette kravet offentliggjort utgjør i praksis et generelt kapitalkrav. En P2G skal være foretaksspesifikk, og norsk tilsynspraksis bør snarest bringes i samsvar med EBAs retningslinjer. Tilsynet bør samtidig praktisere full åpenhet om tilknyttede stresstester. Dessuten bør konsekvensene av manglende P2G-oppfyllelse avklares og tydeliggjøres.

6. Øvrige merknader til Finanstilsynets brev av 02.03.20

6.1 Ansvar for fastsettelse av de ulike kravene

Tilsynet viser i brevet til dets kompetanse til å fastsette pilar 2-krav. Etter Finans Norges forståelse er det departementet som har delegert til tilsynet denne kompetansen til å treffe enkeltvedtak etter en rekke bestemmelser i finansforetaksloven, herunder adgangen til å fastsette høyere kapitalkrav eller andre virksomhetsbegrensninger for å sikre at ansvarlig kapital er i samsvar med et foretaks risikoeksponering.¹¹

I [delegasjonsfullmakten](#) presiseres det at delegering av myndighet ikke gjelder for saker av viktighet og/eller prinsipiell karakter, og ved eventuell tvil skal tilsynet forelegge saken for departementet. Etter vår vurdering er tilsynet, til tross for delegert kompetanse til å fastsette individuelle pilar 2-vedtak, ikke gitt myndigheten til å fastsette det generelle rammeverket for utformingen av pilar 2-tillegg.

Finans Norge mener

Ansvar for å definere og beslutte arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-krav må tilligge departementet.

6.2 Foretaksspesifikt krav til motsyklisk kapitalbuffer

Tilsynet anfører i brevet at den norske satsen for motsyklisk buffer bare gjelder for norske engasjementer, mens for engasjementer i andre land, skal buffersatsen fastsatt av det aktuelle landets myndigheter benyttes. Etter Finans Norges vurdering er dette kun delvis korrekt. Det fremgår av CRR/CRD IV-forskriften at for engasjementer i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen (tredjeland), og som ikke har fastsatt et krav til motsyklisk kapitalbuffer, gjelder i utgangspunktet norsk sats.

---

¹¹ Det anføres her at delegasjon av myndighet ikke gjelder myndighet til å fatte vedtak som gjelder institusjoner av særlig betydning.

Gitt formålet til det motsykliske bufferkravet, der kravet skal avspeile (tidsvarierende) makro- og systemrisiko i den enkelte jurisdiksjon, er det vanskelig å se at den norske satsen skal ha en generell relevans for eksponeringer i andre land.

Etter CRD artikkel 139 kan det riktignok fastsettes en motsyklisk buffer for hjemlands-regulerte foretaks eksponeringer i tredjeland når sistnevnte ikke har fastsatt en sats, men samtidig angis det at Det europeiske systemrisikorådet (ESRB) kan fremme en tilråding om anvendelse av satser for tredjelandseksponeringer, for å fremme en ensartet praksis i EU.

ESRB har offentliggjort en slik anbefaling, hvor det fremheves at hvis ESRB konkluderer med at eksponeringer i et tredjeland bør ilegges et motsyklisk bufferkrav, vil det kunngjøre en generell anbefaling om dette til medlemslandene.¹² Det understrekes at hovedformålet med tilrådingen er å sikre at EU-landene anvender samme sats på eksponeringer i samme tredjeland, ettersom ulik praksis vil bidra til skjeve konkurransevilkår, åpne for regulatorisk arbitrasje og svekke den finansielle stabiliteten.

Den norske forskriftsbestemmelsen som innebærer at norske foretaks eksponeringer i tredjeland - som ikke har innført motsyklisk buffer - i utgangspunktet skal ilegges den norske satsen, er således ikke i samsvar med ESRBs målsetting. Tvert imot bidrar den norske praksisen til en fragmentert regulering i EØS-området, i strid med EUs Single Rulebook-prinsipp. Finans Norge vil her også vise til Norges Banks [høringsuttalelse](#) om anvendelse av motsyklisk kapitalbuffer i vertsland 10.06.16, der blant annet følgende ble påpekt:

«Norges Bank støtter ikke Finanstilsynets forslag om å bruke det norske bufferkravet for eksponeringer i tredjeland som ikke selv har fastsatt bufferkrav. Dersom ESRB har anbefalt et krav til motsyklisk kapitalbuffer i det aktuelle landet, mener Norges Bank at Norge i utgangspunktet bør følge anbefalingen. Hvis ESRB ikke har anbefalt et bufferkrav, bør kravet settes til null. Det norske bufferkravet er innrettet ut fra systemrisiko knyttet til finansielle ubalanser i Norge, og ikke ut fra en vurdering av risikoen i andre land norske banker opererer i.»

Finans Norge mener

Anvendelsen av et motsyklisk bufferkrav for norske foretaks eksponeringer i tredjeland, der sistnevnte ikke har fastsatt et slikt krav, bør fullt ut baseres på anbefalinger fra ESRB. Dersom ESRB ikke har anbefalt et slikt krav for et bestemt tredjeland, bør det settes til null.

6.3 Pilar 2-kravets utforming

Finanstilsynet angir at både bufferkrav (under pilar 1) og pilar 2-krav regnes i prosent av et risikovektet beregningsgrunnlag. Med omleggingen av pilar 2-praksis i 2018 er dette en

---

¹² Jf. «[RECOMMENDATION](#) OF THE EUROPEAN SYSTEMIC RISK BOARD of 11 December 2015 on recognising and setting countercyclical buffer rates for exposures to third countries».

beskrivelse som bare er delvis dekkende. Endringen i tilsynspraksis i 2018 var etter Finans Norges syn både vesentlig og av prinsipiell karakter, men den ble verken varslet eller sendt på høring.

Fra og med juli 2018 har pilar 2-tilleggene for de fleste foretakene blitt stilt som krav både i prosent og også i form av et kronebeløp.¹³ Tilsynelatende har dette mindre betydning for den enkelte bank på kort sikt, men tilnærmingen gir klart svakere insentiver til risikoreduksjon enn tidligere praksis.

I prinsippet kunne også pilar 1-krav ha blitt utformet både i kroner og i prosent av et beregningsgrunnlag, men det er gode grunner for at slike krav bare fastsettes i prosent. Så lenge kapitalkravet stilles i prosent, gis foretakene insentiver til å foreta risikoreducerende tiltak slik at kapitalkravet i kroner kan reduseres. Når en ikke uvesentlig del av det totale kapitalkravet derimot stilles i kroner, er virkningen at insentivet til å gjennomføre risikoreducerende endringer dempes kraftig.

Av hensyn til finansiell stabilitet er det ikke formålstjenlig å svekke sammenhengen mellom kapitalkrav og risikotaking. For banker som sjeldnere enn årlig er underlagt en detaljert SREP-vurdering, er effekten særlig uheldig.

Finans Norge mener

Etter vårt syn bør pilar 2-vedtaket kun utformes som et krav i prosent av beregningsgrunnlaget.

7. Vurderinger av gjeldende tilsynspraksis for fastsettelse av pilar 2-tillegg

7.1 Spørreundersøkelse om pilar 2-praksis

Etter Finans Norges vurdering ble pilar 2-rammeverket styrket i 2016 ved at departementet etablerte prinsipper om forutsigbarhet, transparens, offentlighet og kontradiksjon. Våren 2020 har Finans Norge gjennomført en spørreundersøkelse mot bankmedlemmer om deres vurderinger av tilsynspraksisen for pilar 2-tillegg. Om lag 60 banker har besvart samtlige spørsmål, og resultatene er vedlagt (se vedlegg 2).

Spørreundersøkelsens resultater indikerer tilfredshet blant bankene om enkelte deler av tilsynets pilar 2-praksis. På noen spørsmål er det en nokså stor spredning av svarene over ulike svaralternativer, slik at det vanskelig kan trekkes en konklusjon om ett bestemt syn, mens på andre spørsmål fremkommer en tydeligere tendens i svarfordelingen som indikerer ønsker om endring. Blant annet synes et flertall å mene at:

---

¹³ Etter hva Finans Norge kan se, er det fra og med [pilar 2-kravet for Sparebanken Sør](#) publisert 12.07.18 at kravet stilles både i prosent og nominelt.

- Finanstilsynets bruk av skjønn utgjør en vesentlig del av det samlede pilar 2-kravet, og det er hensiktsmessig om tilsynet publiserer kravet dekomponert etter risikotype.
- I overkant av 40 prosent av de som har svart mener operasjonell risiko er den faktoren som er svakest begrunnet i pilar 2-kravet. Drøye 22 prosent svarer forretnings- og strategisk risiko.
- Det pålegges pilar 2-krav for risiko som allerede er dekket av pilar 1-krav, og det gis ikke tilstrekkelig informasjon om hva som påkreves for å kunne få et lavere pilar 2-krav.
- For de som er underlagt en detaljert SREP-vurdering sjeldnere enn årlig, er det viktig å kunne få en fornyet vurdering av Finanstilsynet, og et nytt pilar 2-krav, tidligere enn hva ordinær prosess skulle tilsi, dersom det kan dokumenteres en signifikant risikoreduksjon.
- Finanstilsynet gir verken en god begrunnelse for kapitalkravsmarginen eller tilstrekkelig innsyn i tilknyttet stresstest.
- Det oppleves i liten grad at (i) Finanstilsynet er åpen for kontradiksjon, (ii) tar hensyn til godt begrunnet kontradiksjon og (iii) begrunner hvorfor dette ikke tas hensyn til.

7.2 Behov for forbedring av Finanstilsynets pilar 2-praksis

Finans Norge vil understreke at transparens er en forutsetning for reell kontradiksjon ettersom gode innsigelser forutsetter innsikt i beslutningsgrunnlaget. Blant annet bør tilsynets anvendelse av referansemodeller la seg etterprøve, og samtlige risikoelementer må begrunnes godt og foretaksspesifikt. Det bør være i allmenn interesse at foretakenes risiko-forståelse og -styring stimuleres gjennom åpenhet om tilsynets risikovurderinger. Det enkelte foretak bør derfor uoppfordret gis fullt innsyn i både skjønnsmessige begrunnelser samt data og metodeanvendelse som angår foretaket, både hva gjelder utmålingen av pilar 2-kravet og kapitalkravsmarginen (P2G).

Især bør begrunnelsene for operasjonell risiko samt forretnings- og strategisk risiko bli vesentlig mer utfyllende, og de bør være foretaksspesifikke. Det enkelte foretak bør også informeres om hvordan disse risikoelementene vurderes relativt til gjennomsnittet for øvrige foretak. Selv om utformingen av pilar 2-tilleggene er delvis skjønnsbasert, bør skjønns-elementene i hovedsak begrenses til områder hvor det ikke finnes objektive, kvantitative metoder. Eksempelvis bør konsentrasjonsrisiko mot petroleumsnæringen bli dekket av referansemodellen for konsentrasjonsrisiko for kreditt, og for operasjonell risiko bør det også være mulig å utvikle objektive referanser som grunnlag for utmåling av pilar 2-tillegg.

Videre vil vi bemerke at det tas høyde for operasjonell risiko under pilar 1, og pilar 1-kravet for slik risiko er kalibrert på grunnlag av internasjonale data. Tilsynet bør derfor redegjøre for hva som ligger til grunn for vurderingen om at norske bankers operasjonelle risiko gjennomgående er vesentlig høyere enn det representative internasjonale nivået.

For operasjonell risiko er det, etter vårt syn, heller ikke tilstrekkelig å angi ulike risikofaktorer som skal begrunne et pilar 2-tillegg. Tilsynet bør også nærmere avklare hvilke elementer av operasjonell risiko som anses å være dekket av pilar 1-kravet. Vi etterlyser således en klargjøring av arbeidsdelingen mellom pilar 1- og pilar 2-kravet for operasjonell risiko. Dette vil forbedre norske bankers mulighet til å gjennomføre tiltak som reduserer slik risiko.

Flere av Finans Norges medlemmer erfarer at tilsynet, med henvisning til EBA/GL/2018/02, vurderer at bankene må holde kapital i pilar 2 for endringer i netto renteinntekter (NII). I tilsynets vurderinger fremkommer det verken hvilken metode eller hvilke forutsetninger eller vurderinger som er lagt til grunn for kapitalbehovet. I EBA/GL/2018/02 fremgår det at det først er når renterisikoeffekten på resultatet er så stor at det representerer en risiko for underskudd at kapitalbehov er relevant å drøfte. Det kan se ut til at tilsynet ikke følger dette. Videre utgjør dette en endret tilsynspraksis, og endringen fremkommer ikke i oppdatert rundskriv 12/2016.

Finans Norge vil også fremheve at utstrakt bruk av (offentliggjorte) referansemodeller styrker, ikke bare transparensen, men også forutsigbarheten. Det bidrar til en mer konsistent tilsynspraksis over tid og på tvers av foretak. Dessuten er denne forutberegneligheten viktig for kapitalmarkedet og for foretakenes kapitalplanlegging. Når det legges til rette for god planlegging, bidrar det samtidig til en mer stabil kredittgiving.

Løpende offentliggjøring av pilar 2-kravene har styrket åpenheten, men den kan ytterligere forsterkes ved at tilsynet også publiserer pilar 2-tilleggene dekomponert etter risikotype, jf. svensk tilsynspraksis. Innsikt i kravenes bakgrunn styrker ikke bare foretakenes risiko- og kapitalstyring, men også prisingen av risiko når offentligheten gis slikt innsyn. Utstrakt transparens vil altså bredt og generelt understøtte den finansielle stabiliteten.

Finans Norge mener

Pilar 2-rammeverket ble forbedret i 2016, men tilsynspraksisen bør bli ytterligere styrket. Særlig bør det enkelte foretak gis fullt innsyn i skjønnsmessige begrunnelser samt data og metodeanvendelse som angår det aktuelle foretaket. Det vil legge til rette for redusert risikotaking. Samtidig bør tilsynets skjønnsutøvelse begrenses ved at det videreutvikler sine referansemodeller slik at for eksempel konsentrasjonsrisiko mot petroleumsnæringen blir dekket av referansemodellen for konsentrasjonsrisiko for kreditt. For operasjonell risiko bør det også være mulig å utvikle objektive referanser som grunnlag for utmåling av pilar 2-tillegg. Det vil sikre likebehandling og gi økt transparens. Dessuten bør pilar 2-tillegg bli publisert av tilsynet dekomponert etter risikotype, jf. gjeldende svensk praksis.

8 Avsluttende merknader

Koronapandemien har medført økonomiske virkninger og utfordringer som påkrevder stor oppmerksomhet og arbeidsinnsats fra både Finansdepartementet, Finanstilsynet, Norges Bank, finansnæringen inklusive Finans Norge samt en rekke andre aktører. Finans Norge vil

likevel anmode om at de problemstillinger og synspunkter som er fremmet her følges opp av norske myndigheter, blant annet nettopp fordi sammenhengen mellom kapitalbuffer og pilar 2-tillegg har betydning for regulatoriske tiltak som er gjennomført for å motvirke effekter av koronakrisen.

Vi vil også anmode om at departementet snarlig gir ytterligere informasjon om status for kapitalkravstilpasningene varslet i desember i fjor. Den gang uttalte departementet at tilpasningene om kort tid skulle bli notifisert til relevante EU- og EØS-myndigheter og at det skulle tas sikte på å fastsette endringene i CRR/CRD IV-forskriften i januar 2020. Dessuten ble det informert om at departementet ville offentliggjøre notifiseringene ved oversendelse til de berørte EU- og EØS-myndighetene.

Finans Norge er ikke kjent med at departementet har informert om denne prosessens fremdrift utover opplysningene i Finansmarkedsmeldingen 2020, publisert i slutten av april i år, om (i) at endringene trer i kraft for norske banker som tidligere varslet, (ii) at kravet til systemrisikobuffer også bør gjelde for utenlandske bankers norske virksomhet og (iii) at det arbeides overfor nordiske myndigheter og relevante EU/EØS-organer for å oppnå dette.

Finans Norge vil på et senere tidspunkt, i lys av både koronakrisens utvikling og eventuell ytterligere informasjon fra departementet om kapitalkravstilpasningene, kunne komme tilbake til spørsmålet om innretningen av systemrisikobufferen og fristene for når de ulike bankene skal oppfylle det skjerpede kravet.

Med vennlig hilsen

Finans Norge

[sign.]

Idar Kreutzer
administrerende direktør

[sign.]

Erik Johansen
direktør